אישים באגרות הראי"ה

לורד ארתור ג'יימס בלפור

מדינאי בריטי, ראש ממשלת בריטניה ושר החוץ שעל שמו נקראת "הצהרת בלפור" · 1848–1930

9 אגרות

דברי הרב קוק ודברי הרב שלמה אבינר, ונוסח האגרות המלא

igrot.shlomo-aviner.net

בקצרה

ארתור ג'יימס בלפור נולד בסקוטלנד ב-25 ביולי 1848, ונפטר ב-19 במרץ 1930. היה מראשי המפלגה השמרנית בבריטניה, ראש הממשלה בשנים 1902-1905, ולימים שר החוץ. ב-2 בנובמבר 1917 (י"ז בחשוון תרע"ח) חתם על המכתב ללורד ליונל וולטר רוטשילד, שבו הודיעה ממשלת בריטניה שהיא רואה בעין יפה הקמת בית לאומי לעם היהודי בארץ ישראל - "הצהרת בלפור" (ראו בפרשת הצהרת בלפור).

המושב בלפוריה שבעמק יזרעאל, שהקימה חברת "קהילת ציון" האמריקנית, נקרא על שמו ונוסד ב-2 בנובמבר 1922, במלאת חמש שנים להצהרה.

הרב קוק על לורד ארתור בלפור

ההצהרה ניתנה כשהרב קוק ישב בלונדון. כמה ימים אחריה כתב ללורד רוטשילד ברכה "על הסכמתה העדינה של ממשלת בריטניה", ותיאר אותו כמי שזכה להיות "הציר המבשר את הבשורה הטובה הזאת, אשר קבלת מאת הדרת המיניסתר הפנימי מר באלפאר" (כרך ג', אגרת תתנא). באותם ימים כתב לבנו הרצי"ה על "מפלאות תמים דעים" שהחלו להתגלות בעולם, ושהממלכה גילתה את דעתה "להקים ניר ישראל על אדמתו" (כרך ג', אגרת תתנב), וכעבור שבועות כתב שרושם "ההשמעות הטובה של ממשלת הארץ" לא נמחק (כרך ג', אגרת תתנו).

בפורים תרע"ח (1918) כתב לד"ר זאב יעבץ בחריפות על ראשי "אגודת ישראל" שיצאו נגד ההצהרה, "להחשיך מילין נגד חזון הפלאות" (כרך ג', אגרת תתעה).

בשנים שאחרי כן חזר הרב קוק לתאר את ההצהרה כנקודת מפנה. במכתב הגלוי על בחירת נשים (ראו בפרשת בחירת נשים ואספת הרבנים (תר"פ)) לאספת הנבחרים (תשרי תר"פ) טען שיסודה "של הדקלרציה של הממשלה הבריטית" הוא הכבוד שאומות העולם רוחשות לקשר של ישראל לארצו דרך התנ"ך (כרך ד', אגרת תתקפ); בקריאתו לאיכרים ולכורמים (חשוון תרפ"א) כתב שדגל "ירושלים" הורם "באותו הפרק של מתן הדקלרציה על ידי הממשלה הבריטית" (כרך ד', אגרת אעב); ובאגרת לרב שמעון צבי הורוביץ (שבט תרפ"ג) קשר את ההצהרה, בלי לנקוב בשמה, לפעולתו של ר' מנשה בן ישראל, שבעקבותיה "נסתבבו הדברים של שיבת אחב"י לארץ בריטניא" (כרך ד', אגרת אקסב).

את המושב בלפוריה הזכיר הרב קוק פעמיים: בשבט תרפ"ד, בחשבון הכספים לתקציב המושבות, כתב ששלח כסף, ספרים ומזוזות לבלפוריה (כרך ד', אגרת ארח); ובטבת תרפ"ה פנה להנהלת חברת "קהלת ציון" בעניין בניית מקווה במושב (כרך ד', אגרת ארעח).

הרב שלמה אבינר על לורד ארתור בלפור

הרב צבי יהודה סיפר (בעריכת הרב שלמה אבינר) שבזמן הצהרת בלפור ניהל הרב קוק בלונדון מאבק נגד יהודים מתבוללים שביקשו לעכב את ההצהרה בטענה שהלאומיות היהודית מנוגדת לדת. בוויכוח בפרלמנט השיב אחד הלורדים שהרב קוק מומחה בדת היהודית יותר מן הלורדים היהודים, והוא אומר שהיהודים צריכים בית לאומי. עוד סיפר שראשי "אגודת ישראל" בגרמניה, שרצו להכשיל את ההצהרה, לא יכלו להגיע ללונדון בגלל המלחמה. (מקור: הצהרת בלפור (אבינרפדיה); הרצל: שליח אלוקי (אבינרפדיה))

הרב שלמה אבינר מביא שאחרי הצהרת בלפור הוזמן הרב קוק לטקס הודאה לבריטניה, ואמר שאינו בא להודות לה, כי לא נתנה לנו דבר ששייך לה, אלא לברך אותה, כי מי שמסייע לעם ישראל תבוא עליו ברכה. (מקור: GOD BLESS AMERICA (אבינרפדיה))

האגרות

כרך ג', אגרת תתנא: בכ"ג במרחשוון תרע"ח, מלונדון, ללורד רוטשילד: ברכה על ההצהרה שקיבל "מאת הדרת המיניסתר הפנימי מר באלפאר".

"אשר קבלת מאת הדרת המיניסתר הפנימי מר באלפאר"

כרך ג', אגרת תתנב: בכ"ז במרחשוון תרע"ח, לבנו הרצי"ה: הצהרת הממלכה הרהיבה רבבות.

"של הממלכה פה להקים ניר ישראל על אדמתו"

כרך ג', אגרת תתנו: בט"ו בכסלו תרע"ח, לבנו הרצי"ה: רושם ההצהרה לא נמחק.

"מעת ההשמעות הטובה של ממשלת הארץ פה ע"ד אה"ק"

כרך ג', אגרת תתעה: בפורים תרע"ח, לד"ר זאב יעבץ: נגד ראשי "אגודת ישראל" שיצאו נגד ההצהרה.

"להחשיך מילין נגד חזון הפלאות"

כרך ד', אגרת תתקפ: בי"א בתשרי תר"פ, מכתב גלוי לוועד "המזרחי": יסוד ההצהרה הוא הכבוד לקשר המקודש של ישראל לארצו.

"שידעו כי יסודה של הדקלרציה של הממשלה הבריטית"

כרך ד', אגרת אעב: בי"ט במרחשוון תרפ"א, אל כל בית ישראל: דגל ירושלים {{parshiyot/degel-yerushalayim}} הורם בשעת מתן ההצהרה.

"באותו הפרק של מתן הדקלרציה על ידי הממשלה הבריטית"

כרך ד', אגרת אקסב: בי"ח בשבט תרפ"ג, לרב שמעון צבי הורוביץ: מר' מנשה בן ישראל עד "צמיחת ישועה בימינו".

"נסתבבו הדברים של שיבת אחב"י לארץ בריטניא"

כרך ד', אגרת ארח: בט' בשבט תרפ"ד, לרב שלמה אהרנסון: כסף, ספרים ומזוזות למושב בלפוריה.

"מפני שהייתי מוכרח לשלוח לבלפוריה"

כרך ד', אגרת ארעח: בכ"ג בטבת תרפ"ה, להנהלת "קהלת ציון": בניין מקווה במושב בלפוריה.

"למעמד היהדות במושבה בלפוריה"

ראו גם

הלורד ליונל וולטר רוטשילד, שאליו נשלחה ההצהרה. (הלורד רוטשילד)

ד"ר חיים וייצמן. (ד"ר חיים וייצמן)

הרב זאב יעבץ. (הרב זאב יעבץ)

על ארתור בלפור (המכלול). (ארתור בלפור)

נוסח האגרות

9 האגרות שבהן נזכר לורד ארתור בלפור, לפי סדר הכרכים, כל אחת עם התמצית שלה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתנא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ג מרחשוון תרע"ח - לונדון **נמען:** הלורד ליונל וולטר רוטשילד

ברכה על 'הצהרת בלפור', שרוטשילד היה 'הציר המבשר' שלה: 'הסכמתה העדינה של ממשלת בריטניה... להשיב לנו את ארץ אבותינו'. הרב קוק מאחל שיראה את מלוא התגשמותה. לבריטניה נפל הגורל 'להיות הראשונה בעבודת הקודש' של בניין העם בארצו.

עיקרי הדברים

- ברכה על הצהרת בלפור.
- זכות בריטניה.

נוסח האגרת

ב"ה[1] כ"ג מרחשון תרע"ח[2].

ברכה מציון ומקודש להאדון המרומם לארד ראטשילד נ"י[3], שלו'[4] רב אדוני הנעלה, מרוב רגשי שמחתי על הסכמתה העדינה של ממשלת בריטניה, ירום הודה, על הגשמת תקותנו הלאומית, להשיב לנו את ארץ אבותינו אשר זכית אתה אדון יקר להיות הציר המבשר את הבשורה הטובה הזאת, אשר קבלת מאת הדרת המיניסתר הפנימי מר באלפאר.

הנני לברך את כבודו מעומק לבבי בברכה נאמנה, שתחזקנה ידיו בעבודת הקודש של בנין עמנו על ארץ חמדתנו. והזכות הגדול הזה של בשורת ראשית הצעד של צמיחת קרן ישועת ישראל, יעמד לו לראות בקרוב את משאת נפשנו בהתמלאותה בכל כבודה והדרה, כי יושע יהודה וישראל ישכן לבטח על ארצו, ושבט אשור שבט מלכותנו יהיה מעוז ומחסה לשלו'[5] עולמים לכל העמים, כדבר ד' הנאמן ביד נביאיו הקדושים, ולתפארת נצח לדורות עולם, לממלכת בריטניה, הגדולה והנאורה, אשר משמים נפל עליה הגורל, להיות הראשונה בעבודת הקודש הזאת של בנין גוי קדוש על אדמת הקודש.

ברגשי כבוד מאד כבירים, ובצפיית ישועה קרובה לגוי קו-קו ומבוסה, אשר בזאו נהרים ארצו.

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. נ"י - נרו יאיר
4. שלו' - שלום
5. לשלו' - לשלום

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתנב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ז מרחשוון תרע"ח - לונדון **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

הצהרת הממשלה 'להקים ניר ישראל על אדמתו' הרהיבה רבבות. 'מה נפלאו תהלוכות עצת ה'' שהביאו אותו דווקא לאנגליה, 'מקום הריכוז לראשית הצעדים'. יש להתכונן 'בטוהר לב ובגבורת נפש' לגדולות. הלכה: אין לטייל במקום שיש בו חשש סכנה, אפילו רחוק - רק לפרנסה (מועד קטן יד, ירושלמי). אל יעזוב את השחיטה.

עיקרי הדברים

- תגובה להצהרת בלפור.
- השגחה שהביאה ללונדון.
- איסור טיול בסכנה.
- השחיטה.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. כ"ז מ"ח תרע"ח[2].

שלו'[3] וברכת עולמים, אורה וישועה יחדו יהיו תמים לבני יקירי ומחמדי שליט"א[4], בני חביבי, ד' עמך, וחיל ועז יאזרך לאוי"ט[5].

תלי"ת[6] על החוה"ש[7] אשר עמנו פה, ועינינו צופיות לחסדי צור ישועתנו ב"ה שישמיענו מהרה ששון לבב מיקירינו אשר בארץ חמדה, שיגונן ויציל ימלט ויפלט אותם מכל אסון ופגע.

מפלאות תמים דעים ב"ה, אשר החלו להגלות בעולם והגיעו לחדור בתוך מאפלת העולם בברקי אורה בגילוי דעתה. של הממלכה פה להקים ניר ישראל על אדמתו, הן הרהיבו רבבות אלפי נפשות צופות לפתיחת מקורות חסד עליון לבית ישראל ולארץ ולדרים, וב"ה[8] שעודדו ג"כ[9] את נפשנו הכמהה. ואם כי עינינו נשואות בחרדה רבה וביחול וקיווי נמרץ, להקשיב קשב של בטחון ושמירה לכל נפשות עם ד' הנתונות בתוך מצרי רעש העולם ההולך והומה, בכ"ז[10] מלאי עוז הננו חשים את עצמנו, רכובי מרומים ומחוזקים בשגב רוממות קודש, ומדי יום יום נוסיף אומץ ובטחה על ישועה קרובה ואור חיים וטוהר עליון. אבטח, שבכל מרחבי ארץ עשתה הבשורה לפי ערך את רשמה התוכני המשוגב. ואם כי הרבה יש לעבוד ולקוות, להתפלל ולהתחנן ורחמין למיבעא על רזא דנה, שילך במסילת אור פדות וישע, הרי הנשמה מתנהרת, ושפעת רוח חיים חדשים עליזי קדש קדשים הולכת ומשתפכת על נשמתו הגדולה של גוי קדוש, שומר אמונים צופה וחוכה ישועה ואורה. ומה נפלאו תהלוכות עצת ד' שבשפלותנו זכרנו, וכאשר רצון קדשו הוא שנהיה נודדים בגולה עד יעבור זעם, צדקה עשה עם אסיר תקוה מלא מרורות מהמית צער העולם והאומה הנאדרה בקודש, שהביאני למדינה זו, מקום הריכוז לראשית הצעדים אשר לאור הישע, ונודה לשמו על חסדיו הנאמנים, ונקוה כי מהרה יגלו אורים רבים ונהדרים וראו כל אפסי ארץ את מעשה ד' הגדול.

במנוחת לבב, בנפש שוקטה, ברעיון מטוהר ובשכל נזקק בזיקוק בחינת קושט ואמונה אומן, רוממה ומסולאה, נעמוד הכן להקשיב את קול ד' בכוח ילדי יום יום אשר יביע אומר המבשר צבא רב, ומהרה יכוננו לשמוח בשמחת גויינו להתהלל עם נחלתנו, במהרה במהרה בימינו בקרוב.

בכל לב אודך בני אהובי על כל דבריך במכתבך היקר המלא חמודות. התחזק והתאמץ והתכונן באיזור חיל, בטוהר לב ובגבורת נפש, לקראת הגדולות אשר נצפה שיפליא לעשות בהמון רחמיו אוזר ישראל משגבו ומושיעו בעת צרה. נושאי כלי ד' הברו, וכל מחזיקי עץ החיים לתורה ולתעודה יחליפו כח ברוח נהרה, להרחיב דעה ולהגדיל תורה באור אמת וצדק, להפיח רוח חיי עולמים בקרב כל לבבות נשברות, ההולכות לקראת אור המרפא אשר מקרני שמש צדקת ד' יופיע. בטח תודיעני גם אתה את רשמיך ורשמי הגות לבב מיודעינו אנשי השם גבורי החיל ובעלי הדעה והרגש, שהרבה מאד תלוי פיתוח המצב בהכנתם והאזרם בגבורה ובטחון נאמן ונמרץ, המתעלה מכל פקפוקי דלות ורכרוכי לבב.

ע"ד[11] עצם ההליכה לטייל במקום שיש אפילו חשש רחוק של סכנה ח"ו[12], כבר גליתי את דעתי כמדומה באיזה ממכתבנו, שאינה מהראוי. וע"פ[13] זה ישתוו הסוגיות דבבלי מו"ק[14] י"ד וירושלמי פ"ג ה"א, דבירושלמי אמר דרבי יהודה ס"ל[15] דאסור לפרש בים הגדול, ומחוורתא כפי' הפ"מ[16] דמשום סכנה הוא, ולא כפי' הק"ע דתלי לה בדין שלשה ימים קודם לשבת, דעיקר חסר מן הספר, ובבבלי אמרינן דלשוט דהיינו לשם טיול לד"ה[17] אסור. וע"י[18] ההשואה של הסוגיות מבואר, דכל דבר שיש בו חשש סכנה, אע"פ[19] שמנהג העולם להכנס בכך לצרכן של בריות, אין היתר כ"א[20] לפרנסה, ולפי מה דקיי"ל[21] כרבנן גם להרוחה מותר, אבל לא לשם טיול בעלמא. ונראה לע"ד[22] דה"ה בכ"מ[23] שיש בו חשש סכנה, אפילו בדרך מיעוט ורחוק מאד. ודי' ישמרך מכל פגע ותאושר בכ"ט[24] לאוי"ט.

ודאתאן עלה, לענין ברכה, אם נאמר שיש איסור בדבר הרי קיי"ל[25] בסי'[26] קצ"ו באוכל דבר איסור אפי'[27] דרבנן אין מברכין עליו לא בתחילה ולא בסוף, ויש לחלק כמובן. ואמנם י"ל[28] ע"פ[29] דברי הגהת רעק"א[30] שם, דבאוכל פת שאפאו בחלב בלא שינוי, אע"ג[31] דאסור לאכלו מדרבנן מפני התקלה, י"ל דלא חשיב איסור כ"כ[32], ובפרט לפי מש"כ[33] הפלתי דיכול לחלקו לאנשים הרבה, ואע"ג[34] דאינו מחלקו מ"מ[35] הוי כדמאי, דאי בעי מפקיר נכסיה והוי עני וחזי לי' דמברכין עליו, וה"נ[36] כיון דמשום פרנסה והרוחה מותר אי בעי מכוין להרויח בזה והוי כדמאי, וכל מקום שיש שום חזקת סכנה משמע דכו"ע[37] מודים, גם בני אשכנז דסי' רי"ט, והכל לפי הענין ואומד יפה.

אולי תוכל לסדר קונטרס כסדר הסוגיא דבר-פדא, לכלול בו כל הסגנון שאמרת, בין מה שהצעת מדברי קמאי ובתראי ושיטות פוסקים ומפרשים, בין מה שהעירות, אם לא יכבד הדבר עליך, יהיה לי לנחת בעז"ה[38] לראות דבריך מסומנים ומסודרים. כמדומה שידעת מאז כמה חביבה היא עלי מערכה לימודית כזאת שיש בה חכמה ומלאכה יחד, לסדר דברי חז"ל[39] וביאורי גדולי הדורות על שיטות מיוחדות, ובין הפרקים או בהקדמת הענין וסידורו להוסיף מה שכשרון החידוש משער בזה אצל כל הוגה דעה בתורה. ומי יתן והי'[40] זה דרך למודך לאגור על יד כתבים מסודרים כאלה, שיטה לבדה, נוסף על הזמן המיוחד ללימוד גפ"ת[41] ופוסקים ע"פ סדריהם.

ע"ד מצבך כעת נחכה מה יראנו ד' במסיבות הזמנים ואם היה מזדמן איזה מקום שתהי'[42] העבודה לפי הכבוד והכשרון, אז נראה להתישב בדבר בעה"י[43]. מה אתה עושה בענין השחיטה, ההנך עסוק בה לפרקים, אחר שסגלת לך את הצד האמנותי שבה ג"כ ב"ה, הנני מוצא לנכון לזרזך שלא תעזבנה. למודך ע"ד פרטי ענינים בקודש ובחול, זה זמן רב שלא הודעתני. ומה יקר הי'[44] לי אם תודיע לי כ"ז[45] בפרטיות.

ההופעה החדשה ע"ד מצבנו הכללי ויחושנו לאה"ק[46] העירה בי הרבה מחשבות חדשות-ישנות ועבודות רוחניות ומעשיות, אשר ניחל לתשועת ד' שילכו הלוך וצעד צעדים רבים למעלה למעלה. הבה נקוה לאור ישע ופדות, לאיזור גבורה וחן ושכל טוב ברוח טהור ונפש נכונה.

מפני הטרדות הרגילות והחדשות הנני כמוכרח לקצר כעת, ואצפה לחסדי צור ישראל וגואלו שישמחנו בקרוב בבשורות טובות, ממחמדי לבבנו בארץ חמדה ומכל עם ד' הגוי כולו ומכל יצוריו הנתונים בצרה וצוקה ומצפים להעזר בקרוב עזרה מקודש. חזק ואמץ כנה"י[47] ונפש אביך מצפה אשרך והצלחתך בכל עז ופאר קודש ביפעת תפארה בחדות לבב לאוי"ט,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. שלו' - שלום
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
6. תלי"ת - תודה לא-ל יתברך
7. החוה"ש - החיים והשלום
8. וב"ה - וברוך השם
9. ג"כ - גם כן
10. בכ"ז - בכל זאת
11. ע"ד - על דבר
12. ח"ו - חס ושלום
13. וע"פ - ועל פי
14. מו"ק - מועד קטן
15. ס"ל - סבירא ליה
16. הפ"מ - הפני משה (פירוש לירושלמי)
17. לד"ה - לדיבור המתחיל
18. וע"י - ועל ידי
19. אע"פ - אף על פי
20. כ"א - כי אם
21. דקיי"ל - דקיימא לן
22. לע"ד - לעניות דעתי
23. בכ"מ - בכמה מקומות
24. בכ"ט - בכל טוב
25. קיי"ל - קיימא לן
26. בסי' - בסימן

27. אפי' - אפילו
28. י"ל - יש לומר
29. ע"פ - על פי
30. רעק"א - רבי עקיבא איגר
31. אע"ג - אף על גב
32. כ"כ - כל כך
33. מש"כ - מה שכתב
34. ואע"ג - ואף על גב
35. מ"מ - מכל מקום
36. וה"נ - והכי נמי
37. דכו"ע - דכולי עלמא (שהכל מסכימים)
38. בעז"ה - בעזרת השם
39. חז"ל - חכמינו זכרונם לברכה
40. והי' - והיה
41. גפ"ת - גליל פתח תקוה (או: גבול פתח תקוה)
42. שתהי' - שתהיה
43. בעה"י - בעזרת השם יתברך
44. הי' - היה
45. כ"ז - כל זה
46. לאה"ק - לארץ הקודש
47. כנה"י - כנפשו היקרה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתנו

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט"ו כסלו תרע"ח - לונדון **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

רושם הצהרת בלפור לא נמחק: יש בה יד ה' הטובה' ו'טבעת הגונה בשלשלת' המאורעות. אין ידיעות מהמשפחה בארץ, והרב קוק מציע לבן לנסות במברק.

עיקרי הדברים

- רושם ההצהרה.
- דאגה למשפחה.

נוסח האגרת

ב"ה[1], ט"ו כסלו תרע"ח[2], לונדון.

בני מחמדי ויקירי שליט"א[3], שלו'[4] רב לך ולעוזריך וכא"ל[5].

תל"י[6] על החוה"ש[7] אשר עמנו פה, וכן עינינו נשואות ותלויות לרחמי שמים להודע בקרוב משלום יקירינו ומחמדי לבבנו באה"ק[8] אשר זה כביר נסתם מהם חזון, יגונן מגן עוזנו עליהם ועלינו ועל כל עמו ב"י[9].

בטח קבלת את המכתב אשר הריצונו זה מקרוב, ואם אמנם כבר עברו ימים ושבועות מעת ההשמעות הטובה של ממשלת הארץ פה ע"ד[10] אה"ק[11], אבל רושם התקוה והתרוממות הנפש ורגשי התודה בעוז קדשה לפנות למעלה, וממנה תוצאות ג"כ[12] לישר מסילות בסדרי דרך ארץ והאחוה המדינית, שהיא טבעת הגונה בחוליתה של השלשלת הגדולה של מאורעות העולם הנפלאות, שעינינו רואות בהן בבהירות מוחלטה יד ד' הטובה על עמו ונחלתו, והופעת התחלת דרך מסילה לאור החיים והישע על כל יצוריו, - כל הרשמים הנשגבים הללו לא נמחקו ולא נתטשטשו מגלי הזמן של הימים הללו, שיום כשנה נחשב בסדרי חיים רגילים, לפי ריבוי החליפות וצמיחת החדשות מידי יוצר וצר צורה רב מחולל כל ב"ה, אשר לו נתכנו עלילות ולישועתו קיוינו וכל קוויו לעולם לא יכשלו. בטח תכתב לנו במוקדם האפשרי מכל אשר עמדך. ואולי תנסה להודע ע"י[13] דעפעשע משלו'[14] יקירינו שמה. אולי יחנן ד' ונשיג איזה ידיעה וגם תצמח להם ישועה שנוכל להמציא להם תמיכה בע"ה[15] כפי האפשרי.

והנני בזה חותם בכל חותמי ברכות לך וליקירנו הר"א[16] קמחי וכא"ל שי'[17] ולכל ידידינו ודו"ש[18] כנה"י[19] ונפש אביך מצפה לתשועה,

אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. שלו' - שלום

5. וכא"ל - וכל אשר לו
6. תל"י - תודה לא-ל יתברך
7. החוה"ש - החיים והשלום
8. באה"ק - בארץ הקודש
9. ב"י - בני ישראל
10. ע"ד - על דבר
11. אה"ק - ארץ הקודש
12. ג"כ - גם כן
13. ע"י - על ידי
14. משלו' - משלום
15. בע"ה - בעזרת השם
16. הר"א - הרב רבי שם שמתחיל באות א (כגון אברהם / אליהו / אהרן / אליעזר) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
17. שי' - שיחיה
18. ודו"ש - ודורש שלום
19. כנה"י - כנפשו היקרה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתעה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: פורים תרע"ח - לונדון **נמען:** ד"ר זאב יעבץ

מנהיגי 'אגודת ישראל' יצאו נגד הצהרת בלפור, 'להחשיך מילין נגד חזון הפלאות'. זו 'טינה ישנה' של כת 'המתחסדת בחסידות ארסית' שאינה סובלת חיים לאומיים בארץ, והעדיפה 'ללקט פירורים תחת שולחן אשכנז'. הרב קוק יכתוב להם בשלום, אף שאולי לא יועיל. אגודות 'מזרחי' לבדן לא ימשכו את רוב שומרי המצוות, שנבהלו מהצד החילוני של הציונות, ולכן יש לייסד אגודות 'דגל ירושלים' בקשר אחווה עם הציונות. יש לאחד את כולן, לייסד בתי מדרש גדולים ו'בית דין גדול כללי'.

עיקרי הדברים

- נגד עמדת 'אגודת ישראל'.
- מזרחי לבד אינו מספיק.
- 'דגל ירושלים'.
- בית דין גדול.

נוסח האגרת

ב"ה[1], יום קהילה לכל, תרע"ח[2].

אורה ושמחה ששון ויקר לכבוד ידידי רב רחימאי הרב המאוה"ג[3] לממשלת התורה והחכמה, מאיר נתיבות תולדותנו מו"ה[4] זאב יעבץ שליט"א[5], וכא"ל[6] שו"ר[7]. אחדשה"ט[8] באה"ר[9].

יקרת מכתבו קבלתי כעת, והנני עדיין מלא דכאות לב מפגיעתם של בני בית מאהבינו, המתימרים להיות מנהיגי "אגדת ישראל", אשר לא ישימו אל לב למעשה ד' הנורא אשר הוא עושה בכל מערכות המאורעות על גוי ועל אדם יחד, להוציא על ידו לאור עולם את הצביון השלם של חיי האדם הכללי, האגוד וקשור בנצח ישראל, אשר לא ישקר ולא ינחם. ובלא חרדת לב, ובאפס התעמקות חודרת ישיתו פיהם לדבר גבוהות במרום ונשגב, להחשיך מילין נגד חזון הפלאות אשר עינינו רואות על דבר צמיחת קרן הישועה, ההולכת וצומחת מני אז ע"י[10] קיבוץ נדחים אל הררי קודש, וכעת כבר הזרוע נטויה היא על כל העמים, ודבר אלהינו יקום לעולם.

ולענין מעשה, לכתוב להם מכתב בדברי שלו'[11] ע"ז[12] כמובן הנני מוכן בע"ה[13], אף כי מסופקני אם יועיל, כי יש כאן יציאה מן הכח אל הפועל טינה ישנה שבלב, של כתה ידועה המתחסדת בחסידות ארסית שאינה יכולה לסבול כל תנועה של חיים לאומיים ביחוד ביחש לישראל בא"י[14], וכל מה שעשו עד כה בזה היה כאלו כפאם... וכאן מצא בע"ה מקום לגבות את חובו, להשליך נעל על תקות החיים על אדמת הקודש. והתוצאות מזה, החביבות עליהם היא השתקעות של גלות, ללקט במנוחה פרורים תחת שלחן אשכנז, ועל יסודות של יראת שמים מזויפת כזאת, בונה היא המינות וההמרה המגועלה את קינה, וביצי צפעוני כאלה מתבקעות הן במשך זמן קטן, של דור דורים בערך.

והנה אע"פ[15] שלגבי אלה בעלי הקרנים, המכתב לא יועיל, בכ"ז[16] אנחנו צריכים לעשות את שלנו ולפתח בשלו[17]. ואולי יודע מר אדרעסתם המדוייקה?

ועתה ע"ד[18] אגודות מזרחיות, זהו דבר נכבד מאד, אבל הגיתי הרבה בתעמולה זו, ובאתי לידי בירור כי ע"י אגודות של מזרחי לבדן לא נמשיך אלינו את הרוב הגדול של שלמי אמונים בישראל. הצד החילוני שבציונות, הטיל כ"כ[19] זועה, ואולי גם לא שלא בצדק לגמרי, על המון רב תמימי לבב, עד שבשום אופן לא ישמע אצלם קולנו להיות נטפלים לאורגניזציה הציונית, כדרך שהמזרחי מתנהג. ע"כ[20] זאת היא הצעתי כי לבד יסוד אגודות מזרחיות, נקרא בקול ליסד אגודות רבות, וגם כללית לדוגמה בשם "דגל ירושלים", או "ירושלים" שתהיינה מתיחסות ביחס של אחוה להציונות הכללית, אבל לא תהיה לענף של האורגניזציה שלה. ע"פ[21] תכונה זו יש תקוה להמשיך גם אותו החלק אשר לא ירצו בשום אופן להכנס להחוג הציוני, אפילו ע"י דגל המזרחי. וכשיוסדו אגודות כאלו, וגם כמה דאפשר אגודות מזרחיות חדשות, ראוי לרכז את כל הכוחות יחד, ולרומם בכל עוז את דגל הקודש, להופיע מאור ד' שביסוד אור התורה על חיי התנועה הלאומית כולה, באופן של רחבת דעה וגודל נפש, אשר לאור הטוהר שלה ישובו גם הנדחים והרחוקים להכיר את יסוד החיים של האומה הנפלאה, ההולך ומפעם בכל עוז מאור חי העולמים, מגן עזרנו וחרב גאותנו מעולם ועד עולם.

וכל האגודות המזרחיות, וכל האגודות השונות, אשר יתכנסו יחד לשם תחיית האומה והארץ, על יסוד הקודש האלהי, ראוי שיתאגדו יחד באיגוד כללי, לכונן את החיים החדשים הבאים לעמנו על ארץ חמדתנו, על יסוד הארת נשמת האומה, במקורה וטבעיותה הטהורה, ליסד בתי מדרש גדולים לחקרה של תורה בכל תעצומות עזה, לכל ענפיה וסעיפיה, לחלק את העבודה לעובדים מוכשרים לכל מקצע ומקצע, לדאג בעד הטפול של כל הידיעות העוזרות לברר את הידיעות התורניות בכל מקצועותיהן המעשיות והרוחניות, ליסד בית דין גדול כללי, ובתי דינים סעיפיים, לכלכלת כל עניני הדת והחיים המעשיים בהתחברותם, לבצר את העבודה הספרותית על מוסד העז והאומץ של הרום העליון אשר להדרת הקודש, לשא עין ולב, על ההשפעה המחודשה של הזיקוק של הדעה האמונית הכללית בעולם, שתולד לידה חדשה ע"י הופעת אורן של ישראל, ותחת אשר אחרי השתברותה של האליליות הקדמוניה, יצאו הליכות אמוניות ודתות, מעורבות עם הסיגים האליליים והכפרניים, מפני חולשת החיים אשר לאומתנו הקדושה בימים ההם, כעת יבאו ימים, וע"י[22] תחייתם של ישראל בארץ ד', יחודש הרוח, ורעיון אלהי עליון איתן ומזוקק יופיע מנאות יעקב, לטהר את הרוח הדתי, שבכל מלא עולם, ועמו יחד יטוהר הרוח הפרטי האישי והרוח החברתי של האדם, והדר הקודש של אור התורה האלהית, ופאר נשמת אלהים חיים המפעם בעם פלאות זה, יגלה ויראה בעוצם עזוז נוראותיו, ועל דור בנינו, בני החופש הקדוש והנשגב, ישוב ויופיע אור הזוהר של רוח הקודש בעזוז חילו, וסגולת הנבואה הנאמנה, בכל מפלאותיה ונצח הודה, ברעם גבורתה, ונועם חמדתה, תחל לסול מסילות בלב דור נאור וכביר לדבר שלום אמת, אל כל העמים תחת כל השמים.

וכל הגדולות הללו, הנם כנטף מן הים לעומת החבוי לגוי קדוש בחיק העתיד. וכל אלה הלא מתרקמים הם ברקמי המסכת ההולכת ונארגת כזאת לעינינו, בכל חשכת חמריותה. ואיך נעמוד מרחוק, ואיך לא

נשא דע לסוד קדושים רב ונורא. ולשם כך באתי בבקשתי לכל העולם האמוני במכתב הכתוב ז'רגון ע"ד "דגל ירושלים".

וע"ד[23] ההצעה לפני הממשלות, הנני רואה בעניי, שבהוסד יסוד דגל כללי, על יסוד הקדש, ראוי שהמטרה הראשית תהיה דוקא מה שהיא התכונה האמיתית של האומה, מילוי מחסור הקודש, שכל הדאגות הפרטיות הנן רק טפלות אליה, והקודש הלאומי, אור חיי האמת של ישראל בצביונו, לא יקום ולא יהיה כי"א[24] בהבנותו בארצו, וזהו כל תשוקתו ומאוייו באמת. ומתוך אספקלריה זו הוא רואה, כי כל מערכי חייו לא יאבו להצליח בכל פזורי גלויותיו, ואם יברק איזה אור כהה, יקום עד ארגיעה, ואחריו תבא עוד חשכת עלטה יותר איומה, וגם אם יעמוד איזה משך זמן בתומו, יביא מהומה ומבוסה לרוח ישראל, וכל התכונה הרוחנית העצמית תתמוטט ותהפך למשחית, וההשחתה הזאת תחולל אח"כ[25] תחלואים רוחניים גדולים ונוראים, ששנאת ישראל תתבסס על ידם, והיתה לצרה כללית לכל האנושיות, ולדאבון לב, לכל יקירי רוח שבה בכלל, שמכל אלה אין תוצאה אחרת להנצל, כי"א הרפואה הרדיקלית של שיבת בנים לגבולם, ברוח עוז של רוממות קודש.

והנה את פרטי טענותיהם איני יודע עדיין, ואין אני מכיר שום מוצא איך להשיג את המכתבים בצורתם, אולי יש להדרת כבודו ידיעה בזה בטח יודיעני. לכתב ספר מסודר פולמי קשה לי מאד, והמעצורים ג"כ[26] רבים. בכ"ז אקוה לעשות בזה איזה צעד בל"נ[27]. אבל תחילת כל צריכים לדעת פרטי דבריהם, והסיבות היסודיות שגרמו להם את הצעד הבלתי הגון הזה. והננו נתמכים בימין צדק צור ישראל וגואלו, ימין ד' רוממה ועושה חיל. ישמח ויעלז בימי הפורים הבעל"ט[28] על כל טוב, ועוד ינוב בשיבה דשן ורענן לראות בשמחת גויינו להתהלל עם נחלתנו לאוי"ט[29], כנפשו האהובה והרוממה, ונפש עורגת תמיד לידידותו הנאמנה. המצפה לתשועת ד' הקרובה על עמו ונחלתו,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

נ. ב. שילוח מכתבי זה נתעכב עד אחר הפורים שעבר עלינו ב"ה בכ"ט[30], ואפריון אמטי למר על האי חורפא וחוליא דשדר לי בלישנא דחוכמתא אמרא וגדיא יאי ויאי, ישר חיליה, ויפיש חיי סגי במלא חדותא, בירושלם קרתא דשופריא, כרעותא דליביה, דמליא דכותא, וכברכתא וצלותא דרחימיה, דמוקיר יתיה לחדא, כסגיאות פורסניה.

הק' איה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. המאוה"ג - המאור הגדול
4. מו"ה - מורנו הרב
5. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
6. וכא"ל - וכל אשר לו
7. שוי"ר - שלום וישע רב
8. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
9. באה"ר - באהבה רבה

10. ע"י – על ידי
11. שלו' – שלום
12. ע"ז – על זה
13. בע"ה – בעזרת השם
14. בא"י – בארץ ישראל
15. אע"פ – אף על פי
16. בכ"ז – בכל זאת
17. בשלו' – בשלום
18. ע"ד – על דבר
19. כ"כ – כל כך
20. ע"כ – על כן
21. ע"פ – על פי
22. וע"י – ועל ידי
23. וע"ד – ועל דבר
24. כ"א – כי אם
25. אח"כ – אחר כך
26. ג"כ – גם כן
27. בל"נ – בלי נדר
28. הבעל"ט – הבא עלינו לטובה
29. לאוי"ט – לאורך ימים טובים
30. בכ"ט – בכל טוב

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת תתקפ

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"א תשרי תר"פ - ירושלים **נמען:** ועד הסתדרות 'המזרחי' (מכתב גלוי)

על בחירת נשים לאספת הנבחרים: השאלה מתחלקת לשלוש. בדין - התורה כולה מטילה את עבודת הציבור על הגברים ('האיש דרכו לכבוש', יבמות סה ב), ונמנעת מתערובת המינים בקיבוצים. בטובת הכלל - הצהרת בלפור מבוססת על הכבוד שאומות העולם רוחשות לקשר המקודש של ישראל לארצו דרך התנ"ך; שונאים טוענים שישראל הצעיר נטש את הספר, ויש להבליט את 'הטוהר התנ"כי' ולא לחקות חידוש אירופי. באידיאל - בעתיד, כשיטהר העולם, יימצאו דרכים להשפעת האשה, אבל התרבות של זמננו 'רקובה מבפנים', וצעד פזיז יעכב את האידיאל.

עיקרי הדברים

- בחירת נשים - שלושה סעיפים.
- הדין.
- טובת הכלל והצהרת בלפור.
- האידיאל העתידי.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. עה"ק[2] ירושלם ה..ו י"א קשרי תר"פ[3] מכתב גלוי! לכבוד ועד הסתדרות "המזרחי". נתכבדתי בשאלתכם להות את דעתי ע"ד[4] שאלת בחירת הנשים באספת נבחרי יהודי ארץ-ישראל, העומדת כעת על הפרק, ועם כל מה שאני איני כדאי ששלחתם לי, הנני מוצא לצורך השעה לבאר את דעתי בזה, בקיצור היותר אפשרי. הנני חושב שהשאלה מתחלקת לשלשה סעיפים:

א) בדבר הדין, אם הדבר מותר או אסור.

ב) בדבר טובת הכלל, אם תצמח טובה לישראל מן החיוב או מן השלילה.

ג) בדבר האידיאל, אם הכרתנו המוסרית היא שוללת את הענין או מחיבתו. מוכרחים אנו לבאר את יחסנו לאלה שלשת הערכים, כי חפץ אני שהדברים יקיפו בשימת-לבם את כל שדרותינו. בין שלומי אמוני ישראל שהכרעת ההלכה היא העיקרית אצלם, ובין אלה שטובת האומה היא אצלם המכרעת, ובין אותם שעיקר מבטם הוא האידיאל המוסרי כשהוא לעצמו. והנה בדבר הדין אין לי מה להוסיף על דברי הרבנים שקדמוני. בתורה בנביאים ובכתובים, בהלכה ובאגדה, הננו שומעים קול אחד, שחובת עבודת הצבור הקבועה מוטלת היא על הגברים, ש"האיש דרכו לכבש ואין האשה דרכה לכבש" (ושתפקידים של משרה, של משפט ושל עדות. אינם שייכים לה, וכל כבודה היא פנימה, וההשתדלות למנוע את תערובות המינים בקבוצים, היא כחוט חורז במהלך התורה בכללה, וממילא ודאי שנגד הדין היא כל התחדשות של הנהגה צבורית המביאה בהכרח לידי התערבות של המינים בהמון, בקבוצה ובמסבה אחת, במהלך החיים התדיריים של הכלל. נשאר לנו לדון בדבר מצד טובת הכלל, ועל

זה אני חושב שחובה לנו להודיע לכל אחינו מכל החוגים השונים, שכולם ודאי טובת עמנו והרחבת זכיותינו בארץ-ישראל הם דורשים, שידעו כי יסודה של הדקלרציה של הממשלה הבריטית.

שנטעה לנו נצר רך לצמיחת גאולה, הוא טבוע בעיקרו על המבט, שטובי אוה"ע[5] בכלל וטובי העם הבריטי ביחוד; - מביטים על קשורנו לארץ-ישראל בצדק כעל דבר מקודש בקדושת-שמים, שהם מושפעים בזה מתוך האספקלריה של קדש של התנ"ך[6] המקודש לחלק היותר גדול של עמי התרבות שבזמננו, ורוח התנ"ך משוער הוא גם עכשיו אצל החלק היותר מכריע שבעולם, שהוא הולך על צד הצניעות בכלל, והיראה מכל השחתה העלולה לבוא לעולם מצד חולשת האדם ביחסו לנטיה המינית, ורגש הכבוד המיוחד אל האשה הוא בו, מבוסס ומרוכז בחיי הבית ושפור החיים הפנימיים וכל עבודות האדם העדינות המסתעפות מהם. שונאי-ישראל, בין מבית ובין מבחוץ, משתמשים עכשיו הרבה בעלילה. שישראל הצעיר אבד את קשורו אל הספר הקדוש, ועל כן לא לו הזכות על הארץ התנכי"ת[7], ואנחנו הננו חיבים לעמוד על המשמר להראות לכל באי עולם, שנשמת ישראל חיה היא בעצם צביונה והארץ התנכי"ת מגיעה היא לעם התנכ"י, בכל נשמתו חי הוא ברוח של ארץ הקדש והספר הקדוש הזה. וכן הוא האמת שבפנימיות רוחם בנינו "למודי ה' הם" והאידיאל של חייהם הוא כלו קדש ותנכ"י. יבמות ס"ה ב'. על-כן חובתנו הקדושה היא, כי בראשית הצעד לאיזה צביון מדיני חברתי שלנו יהיה ניכר כראוי חותם חתום והטוהר התנכ"י הממוזג בחיינו מדורות עולם, וזה יובלט דוקא במה שנמנע מהחדוש האירופי הזר לרוח התנ"ך והמסרת הלאמית הנובעת ממנו.

שהוא הסתבכותה של האשה בבחירות ובחיים הציבוריים ההומים ורועשים בהמון. וכדאי הדבר להבליט, שאנו צועדים את צעדי גאולתנו, לא על מנת להיות דוקא תלמידים של התרבות האירופית, שלפחות במה שנוגע למוסר ולטהרת המדות פשטה את הרגל, על דעת כל המבקרים העמוקים שאינם מתפחדים ממראה וגובה קומתה אלא על מנת להשמיע עוד לעולם כולו את אמרתנו הרעננה הקדושה והבחירה. כפי מה שהיא תשאב ממקורנו פנימה. וראוי לנו ללכת על כל פנים, בפינה קוממיות בשעה הגדולה הזאת של הצורך להבלטת צביוננו הלאמי בחיינו החברותיים על אדמתנו ובטוחים נוכל להיות שזה העו לנו כבוד בעולם הרבה יותר ממה שעלול לתן לנו כל חקוי חיצוני הבא על פי רוב מתוך חולשה פנימית.

אמנם על דבר האידיאל בודאי טבוע הוא עמוק בנשמתו האידיאל של הנקיון מכל חטא, וכשיצא האידיאל הזה מן הכח אל הפועל, אז יטהר העולם וימצאו אז דרכים ישרים ובטוחים לפעולתה והשפעתה הטהורה, העדינה והקדושה. של האשה, האם בישראל, בחיים בכלל ובפרט, בשלמות ההשפעה וההתאמה אל ערכה הפנימי המיוחד. במלוי החזון. כל אשת חיל עטרת בעלה. אבל חזון עתיד זה איננו מושקף עדין כלל בחיי התרבות הזמניים שהם רקובים מבפנים, אף על פי שהם מגוהצים מבחוץ, וכל צעד של פזיזות שאנחנו עושים במהלך החיים הכלליים שלנו מבלי להתחשב עם השקפתנו על ערך האשה בחיים בהוה ובעתיד המוטבעת עמוק בדורנו איננו כי אם מעכב את המהלך האידיאלי הזה, ורק שיבת ישראל אל ארצו, אל מכונו וממלכתו, אל רוח-קדשו נבואתו ומקדשו, עתידה היא להביא לעולם את אותה הנהרה העליונה, שכל הנשמות האצילות של האנושיות כולה, עורגות אליה.

וזה, בא יבא דוקא על-ידי שמירת צביוננו האמתי ככל חוקת התורה משפטיה שהיא מדריכה אותנו בדרכי חיים של רוממות קרן, של חפש עליון ושל גאולה. זאת היא הכרתי הפנימית.

שאני מוסרה לכם, אחי האהובים, בתם לבבי, בצפית ישועה קרובה ובברכת ה' מציון וירושלים, ברגשי כבוד

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. תר"פ - השנה תר"פ (1919/1920)
4. ע"ד - על דבר
5. אוה"ע - אומות העולם
6. התנ"ך - התורה נביאים וכתובים
7. התנכי"ת - התנ"כית

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אעב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ט מרחשון תרפ"א **נמען:** אל כל בית ישראל ובייחוד לאיכרים ולכורמים

'דגל ירושלים' הורם בשעת הצהרת בלפור: יש כוח כביר בתחייה החילונית של 'ציון', שמטרתה המדינה, אבל בלי אור הקודש לא תגיע לתעודתה, ומגמת הקודש אינה רק המדינה אלא 'כסא ה' אשר בירושלים'. עכשיו העולים הצעירים, שאין להם כלום מלבד אהבת הארץ וכוח שריריהם, צריכים עבודה: 'וחי אחיך עמך'. האיכרים חייבים לקבלם כפועלים קבועים, 'בלא אמתלאות'. עם העין הטובה לשכנינו הערבים, 'שלא להתעלם מבשרנו', בפרט מפליטי חרב.

עיקרי הדברים

- ציון וירושלים.
- קליטת העולים.
- עבודה עברית במושבות.
- עין טובה לערבים ואחריות לאחים.

נוסח האגרת

ב"ה[1] י"ט חשון תרפ"א[2].

אחינו היקרים, כל בית ישראל הגוי כלו. דגל ירושלים הורם באותה שעה, אשר המטרה המדינית של ציון הגיעה כמעט להמדרגה החשובה שהיא עומדת בה עכשו. באותו הפרק של מתן הדקלרציה על ידי הממשלה הבריטית, ראינו אז עין בעין שהתכונה החלונית של בנין האמה ותחיתה בארצה כובשת לה את דרכה בחיים, התעמולה רבה וגדולה, והאידיאלים החלונים מקסימים, וטבעו של עולם צריך להם, וכל לב רגש מוכרח הוא להודות שכח כביר ורב טוב צפון בהתחיה החלונית שלנו הדוגלת בשם "ציון" שמטרתה הוא: המדינה היהודית בארץ האבות. אבל מעבר מזה, נוכחנו לראות שכמה שיצליח החול במצעדיו איננו כלל עלול לבוא לתעודתו, אם לא יופיע אור הקדש בתכונה רוממה ויאיר את כל מחשביו. ואור הקדש הוא בא מתוך הכרת הקדש שלנו, מתוך התביעה האלהית הפנימית אשר בנשמת ישראל, מתוך אור ישראל וקדושו שהוא אור העולם ומלואו. והמגמה האחרונה של הקדש, אינה רק המדינה!, כי"א[3] כסא ה' אשר בירושלים, "כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו" ובעת אשר על נהרות בבל ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון כאשר לבנו נשבר.

ועתה השעה באה, ואנו, כלומר, יושבי הארץ מלפנים, הננו קרואים למעשה. לעזרת אחים שהיא עזרתנו, עזרת הגוי כלו בסוס חסננו כבודנו בארץ ובעולם. והנה המהגרים הללו, רובם צעירים אשר אין להם כל, כי אם נפשם הנלהבה באהבת ארץ אבות וכח שריריהם המוצקים, הנכונים לעבודה. ועתה כמה חובה כפולה ומכופלת היא על ישובנו כלו, וביחוד עליכם אחינו האכרים והכורמים אשר על אדמת הקדש, אשר התאזרחתם בארץ ונוטעתם עליה. עכשיו הגיע הזמן להחלץ חושים כלנו, בעד העבודה העברית, עתה בא התור של "וחי אחיך עמך", ביחש לנתינת עבודה בכל מקצעות המשק שלנו

בישובנו כולו בכל מלא רחבו והקיפו. אורות קס'. קולי אליכם, אחים חביבים אכרינו וכורמינו! ממעמקי לבבי אקרא אליכם: התרוממו בנפש נדיבה ברוח מתנה, לקראת אחינו אלה. לעומת אורחינו החביבים, כחות החיים הרבים, שבהם אוצר חיים גנוז לבנין עמנו וארצנו לקוממיותנו העתידה בארץ אבות, עת לעשות הוא לנו השעה הגדולה הזאת. נקדם נא באהבה את אחינו החלוצים, קחו נא אחים, את אחינו הבאים מחדש, את הצעירים וגם את הבאים בימים העומדים הכן לעבודה, לפועלים קבועים במושבות. העבודה הישראלית, מכרחת היא להיות עכשיו עולה כפורחת בארצנו הקדושה.

כל מניעה שבעולם אסור לה, להיות חוצצת בינינו ובין חובת הקודש הזאת. עלינו לזכור מה היא חובתנו הכוללת לעמנו ולארצנו בעת חיה. עלינו לזכור כמה אוצרות סגולה ישנם בין צעירי אחינו הללו, שיהיו לברכה ולתהלה בארץ. עלינו לחזק ולאמץ את כחם ואת רוחם של המהגרים הללו, בכל קרוב ובכל אמוץ. וההתקרבות היותר גדולה, והיותר כשרה, ויותר מועלת ומביאה למטרה הרצויה היא רק זאת: נתינת עבודה בעין-יפה, בלא אמתלאות בלא השתמטות. שאלת היום היא לנו עכשיו, שאלת העבודה העברית ועם כל העין הטובה שאנו נוהגים בה ביחש לבני גזענו ושכנינו יושבי הארץ הערבים, עלינו לזכור שלא להתעלם מבשרנו, במדה כפולה, של חובת אחים, ושל חובת בנין העם על אדמתנו, של חובת אהבת גרים, פליטי-חרב, הבאים אל חק אמם לציון, להסתר מחמת פראים, וקנאת אויבים, אכזרים כחיתו טרף. שאו ידיכם קדש, אחים יקרים, אכרינו וכורמינו. אשר על אדמת קדשנו. החיו את נפשות מהגרינו היקרים, הבאים להאחז בארץ חמדה. הרימו נס של עבודת-אחים, עבודת ישראל, על אדמת ישראל. וצור ישראל, ירים מהרה נס לגוים, ונדחי ישראל יכנס מארבע כנפות הארץ. וירום קרן לעמו על אדמת קדשו וחבל נחלתו לעולמים.

כנפשכם היקרה, ונפש אחיכם, ועבדכם הנאמן

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"א - השנה תרפ"א (1920/1921)
3. כ"א - כי אם

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אקסב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ח שבט תרפ"ג - ירושלים **נמען:** הרב שמעון צבי הורוביץ, ראש ישיבת 'שער השמים'

תודה על ספרו 'קול מבשר' על חיפוש עשרת השבטים, בני משה והרכבים. רעיון עשרת השבטים של מנשה בן ישראל הביא לשיבת היהודים לאנגליה, וממנה להצהרת בלפור. שלושת הסוגים מכוונים כנגד שלושה חסרונות הגלות: בני משה - כנגד האפלת אור התורה; עשרת השבטים - כנגד אובדן העוז; הרכבים - כנגד פגם טהרת המידות. כולם יחזרו בכוח קדושת השבת, כסמבטיון.

עיקרי הדברים

- 'קול מבשר'.
- מנשה בן ישראל והצהרת בלפור.
- שלושה חסרונות ותיקונם.
- השבת והסמבטיון.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. ירושלים י"ח שבט תרפ"ג[2]

לכבוד ידי"נ[3] הרב המאוה"ג[4] אוצר חכמת האמת מארי דרזין מו"ה[5] שמעון צבי הורוו"ן שליט"א[6]

ר"מ[7] דישיבת שער השמים פעיה"ק[8] ת"ו[9] הנני בזה להביע, לכת"ר[10] שליט"א, את תודתי על עבודתו רבת הערך בספרו היקר "קול מבשר" שתעודתו היא להעיר את לב טובי עמנו, לדרוש ולחקור אחרי אחינו האובדים מאתנו, לפי הסוגים השונים, שכללם הם, עשרת השבטים והרכבים, ואחרון חביב בני משה. והנה אסף מר את כל הנמצא כתוב מימי קדם, ואת כל הדברים שבאו בענין קדוש זה ע"י[11] התעוררות רוח טהרה בלב גדולי ישראל מימים כבירים עד הדור האחרון, ונפלאות גדולות ראו עינינו שע"י[12] הרעיון של מציאות עשרת השבטים, שהכה שורש כ"כ[13] עמוק בלבו של האדם הגדול ר'[14] מנשה בן ישראל ז"ל[15], נסתבבו הדברים של שיבת אחב"י[16] לארץ בריטניא, ומפועלה זו אנו רואים תוצאות של איזה צמיחת ישועה בימינו אלה, אחרי העלילות הגדולות, של המלחמה, וההצהרה הבריטית בדבר ביתנו הלאומי, שבודאי מאת ד' היתה זאת, וסוף כל סוף תגלה ותראה ע"י מסיבות הללו, הופעת ישועה כללית המקרבת את צפיית גאולתנו בעזה"י[17].

והנה שלשה הסוגים, של האחים הנעלמים כעת מאתנו, ואנו כמהים כ"כ להתגלותם. שהם, בני משה, עשרת השבטים והרכבים, הנם מקבילים להיות ירושת פלטה ובסיס של תיקון לעומת שלשה החסרונות היסודיים, שהגלות המרה וגורמיה, שהם חטאות הציבור והיחיד שקדמו לה, סבבו אותה להביא את האומה בכללה לידי המשבר הנורא שאנו נמצאים בתוכו, עד אשר יפוח היום ונסו הצללים. החסרונות השלשה הם: האחד, האפלת אור התורה, "כיון שגלו ישראל ממקומן אין לך ביטול תורה גדול מזה" (חגיגה ה' ע"ב[18]). חסרון זה עומד להתמלאות ע"י בני משה, נוחלי אורה העליון של תורה, "לא נתנה פלפולה של תורה אלא למשה וזרעו" (נדרים ל"ח א') עי"ש[19], השני הוא כשלון הכח ועוז

הרוח שהוא דבר עצמי לישראל, "מפני מה נתנה תורה לישראל מפני שהן עזין" (ביצה כ"ה ב'). הגלות נטלה ממנו את האופי העז, "גאותן של ישראל שניטלה מהן" (חגיגה שם). חסרון זה עומד הוא להתמלאות ע"י השפעתם של עשרת השבטים, שהננו מצפים את הופעתם, בתור קיבוץ שלם חסון ועומד בצביון גאותו התמימה, ועוזם של ישראל לא נכחד אצלם. החסרון השלישי, הוא חסרון הטהרה של המדות, שהחל לאכול אותנו ע"י השפעתן של האומות החטאות אשר סבבו אותנו.

"חמרא דפרוגייתא ומיא דדיומסית" (שבת קמ"ז ב'), גורמי הגלות.וההשפעה הרעה הזאת הבאה ע"י התרבויות הזרות, של העמים שטופי התאוה החומריות, ומבטי החיים והעולם שבאים ע"י השיטוף הזה, היא היא הממשיכה את מאפל הגלות עלינו, עד אשר יאיר לנו אור ד', ועם עני ודל יחסה בשם ד'. להשלים החסרון הבא מההשפעה החמריות הזאת יבאו בני הרכבים, אלה הנזירים הטפוסיים, ששמשו למשל ולמוסר לכל בית ישראל בנאמנות רוחם, והשתמרותם מלהשטף בזרמי החיים בעת יריידתם, כמבואר (בירמיה ל"ח). על ידם ישובו לנו החיים הבריאים, הצנועים והטהורים, הראויים להיות טבעיים לגוי קדוש על אדמת הקודש, העומד להיות סגולה מכל העמים אשר תחת כל השמים. וכל חמודות עולם אלו, אורה של תורה הבא מתוספתה של הנשמה ויתרונה, גדולת הרוח ורוממותו בהדרת קדש, טהרת המדות בשקט החיים והמרגע הרוחני העליון, כולם יחד עתידין הם לחזור לנו ע"י קדושת שבת קודש, מקור הברכה ומכון הגאולה, להגעגוע של התגלותו של סמבטיון, המראה את חותם השבת בתור קשר עליון, היורד ממרומי הקודש, ומתגלה גם במערכות העשיה של העולם השקוע במשקע הטבע החומרי. הצפיה הזאת, שתבא ותגלה עלינו במהרה, יש לה סמוכין עם הכשרתה של צמיחות אור הגאולה במצעדיה, ע"י התגלותם והתועדותם של שלשת הסוגים אשר לאחינו הנעלמים, שאנו צמאים ומשתוקקים להתחברותם המאוחדת באחדות אחים גדולה, הנושאים כולם יחד רוממות קרן לבית ישראל בהדרת קודש ועז ד' על עמו ונחלתו.

וכמו כן הצפייה הנאמנה של כת"ר[20] במחקריו בענין הקדוש הזה, של בקשת אחינו הנעלמים, נסיעותיו וקבוץ כל האמור בענין נשגב זה, יש לנו לקוות שיתנו את פרים בחסד עליון, להתעוררות מעשית ורוחנית, והדברים יתבררו ויתלבנו במשך הזמן, בחסדי ישראל ב"ה. והנני בזה חותם בברכה שנזכה במהרה בימינו לראות קבוץ נדחינו מארבע כנפות הארץ, בית ישראל ובית יהודה יחדיו, מלכם לפניהם ודי בראשם. כעתירת כל אסירי התקוה המצפים לגאולה וישועה קרובה על עם ד' ונחלתו, ברוממות קרן, ובאור תשובה מאהבה, אשר על ידה יבוא לציון גואל במהרה בימינו אמן, ידידו דוש"ת[21] באה"ר[22]

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"ג - השנה תרפ"ג (1922/1923)
3. ידי"נ - ידיד נפשי
4. המאוה"ג - המאור הגדול
5. מו"ה - מורנו הרב
6. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
7. ר"מ - ראש מתיבתא
8. פעיה"ק - פה עיר הקודש

9. ת"ו – תבנה ותכונן
10. לכת"ר – לכבוד תורתו
11. ע"י – על ידי
12. שע"י – שעל ידי
13. כ"כ – כל כך
14. ר' – רבי
15. ז"ל – זכרונו לברכה
16. אחב"י – אחינו בני ישראל
17. בעזה"י – בעזרת השם יתברך
18. ע"ב – עמוד ב
19. עי"ש – עיין שם
20. כת"ר – כבוד תורתו
21. דוש"ת – דורש שלומו ותורתו
22. באה"ר – באהבה רבה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט' שבט תרפ"ד - ירושלים **נמען:** הרב שלמה הכהן אהרנסון, רב יפו ותל אביב

הנציב השיב שלא יעשה דבר בחוק הקהילות לפני שיגיש להם את הצעות הצד השני. הרב קוק שולח מעט כסף לתקציב המושבות ('בת שלמה', ועוד), כי שלח לבלפוריה ספרים ומזוזות ולבנימינה. תביעת סוכורוב נגד בעלי הטחנות תידון ברבנות ביפו.

עיקרי הדברים

- חוק הקהילות.
- תקציב המושבות.
- תביעת סוכורוב.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. ירושלם ט' שבט תרפ"ד[2]

לכבוד ידי"נ[3], הרב הגאון המפורסם, סוע"ה[4] ורב-פעלים, וכו'[5]. כש"ת[6] מוה"ר[7] שלמה הכהן אהרנסון שליט"א[8].

וכא"ל[9] לברכה יצ"ו[10]. רב-הראשי, ליפו ות"א ת"ו[11] בב"א[12]. שלו'[13] וברכה באה"ר[14] ונאמנה א. יסלח לי כתרה"ג[15] ידי"נ שליט"א, על שלא.באתי אליו בכתובים בכל משך הזמן מפני טרדתי הרבה, בעניינים שונים, כידוע היטב לכת"ר[16]. ושבגלל זה, ג"כ[17] לא יכלתי לכתב לכת"ר בענין עבודתנו בקשר עם אשור-חקת-הקהלות. תשובת הנציב העליון בענין זה היתה: שהוא לא יעשה דבר בזה, לפני שהוא יגיש לעיוננו את ההצעות שתתקבלנה לפניו מהצד השני וישמע את תשובותינו עליהן. ולכן אין מקום כעת לעבודה, מלפני שמתקבלות לנו ההצעות מיד ה. מ. הנציב, כאמור. ב. הנני שולח ע"י[18] אחי הרש"ח[19] נ"י[20], לכת"ר, ארבע לי"מ[21], מחשבון הכספים לתקציב-המושבות לי"מ בעד "בת-שלמה". לי"מ בעד בנו של ר'[22] שלו' מנשה ז"ל[23], לחשבון החודש הזה. אין לנו היכולת, לע"ע[24], בחודש הנוכחי, לתן יותר לשני המקומות האלה, עם כל הנחיצות, מפני שהייתי מוכרח לשלוח לבלפוריה לי"מ. ולקנות ספרים ומזוזות בעד בלפרי' ולשלחם, שעלה קרוב לגי לי"מ, וגם לבנימינה. ובס"ה[25], ישאר לנו כשלש לי"מ. וא"א[26] להוסיף בחדש הזה, כי כפי הנראה תהיינה לנו עוד דרישות מהמקומות השונים. ג. בתשובה לדברי כת"ר[27], בענין התווכים עם ה' סוכורוב.

אמרו לי ב"כ[28] בעלי הטחנות: שהפרשות ביניהם ובין בעלי הטחנות דפעה"ק[29], יצאו ע"י העקול של התובעים אצל הרבנות כידוע. וע"כ[30], גם דבר תביעת ה' סוכורוב, מקומו להפתר אצל הרבנות ביפו, כמו שהי'[31] בכאן, כמובן. והי'[32] זה שלו' וברכה.

כנה"ר[33] ונפש ידי"ע[34] הדוש"ת[35] באה"ר ונאמנה, מהר הקדש מירושלים

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"ד - השנה תרפ"ד (1923/1924)
3. ידי"נ - ידיד נפשי
4. סוע"ה - סיני ועוקר הרים
5. וכו' - וכולי (וכן הלאה)
6. כש"ת - כבוד שם תפארתו
7. מוה"ר - מורנו הרב רבי
8. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
9. וכא"ל - וכל אשר לו
10. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
11. ת"ו - תבנה ותכונן
12. בב"א - במהרה בימינו אמן
13. שלו' - שלום
14. באה"ר - באהבה רבה
15. כתרה"ג - כבוד תורת הרב הגאון
16. לכת"ר - לכבוד תורתו
17. ג"כ - גם כן
18. ע"י - על ידי
19. הרש"ח - הרב רבי שמות שמתחילים באותיות ש, ח (למשל: שמואל + חיים) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
20. נ"י - נרו יאיר
21. לי"מ - לירות מצריות
22. ר' - רבי
23. ז"ל - זכרונו לברכה
24. לע"ע - לעת עתה
25. ובס"ה - ובסך הכל
26. וא"א - ואי אפשר
27. כת"ר - כבוד תורתו
28. ב"כ - בא כוחו
29. דפעה"ק - דפה עיר הקודש
30. וע"כ - ועל כן
31. שהי' - שהיה
32. והי' - והיה
33. כנה"ר - כנפשו הרמה
34. ידי"ע - ידידו עוז
35. הדוש"ת - הדורש שלומו ותורתו

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת ארעח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ג טבת תרפ"ה - ירושלים **נמען:** הנהלת חברת 'קהלת ציון'

הרב קוק דורש לבנות בהקדם מקוה בבלפוריה, כפי שהבטיחו לו באמריקה, בלי לחכות לשאר בנייני הציבור.

עיקרי הדברים

- מקוה בבלפוריה.
- הבטחה מאמריקה.

נוסח האגרת

ב"ה[1]. ירושלם כ"ג טבת תרפ"ה[2]

לכבוד הנהלת חברת קהלת ציון. כאן. שלו', הנני בזה להסב את תשומת לב מע"כ[3] על ענין נשגב והכרחי מאד למעמד היהדות במושבה בלפוריה, העומדת תחת הנהלת כ'[4]. והוא בנין של המקוה, שהוא צורך חיוני ממש למעמד היהדות של כל ישוב יהודי, ולצערנו ולתמהוננו נתאחר כל-כך סדורו של הדבר המוכרח הזה עד הנה, ועתה, אחרי ההתעכבות הרבה, ואחרי הדרישה החזקה והחשובה מצד תושבי המושבה שלומי אמוני ישראל, ואחרי ההבטחה שהבטיחו לי מנהלי החברה הנכבדה, בהיותי באמריקה, למלא את הדבר הקדוש והנחוץ הזה, - הנני מעורר את מע"כ, ודורש ומבקש. שישתדלו לתקן את זה ולסדר את בנין המקוה במושבתם החביבה בהקדם היותר אפשרי, בלי שום עכובים ומבלי לחכות לסדור שאר הבנינים הצבוריים, ועם התקדשות המושבה על יסוד טהרת היהדות הנאמנה, יופיע נעם ה' עליכם להצליח כל מפעליכם החשובים לתחית עמנו וארצנו. אקוה להתכבד בתשובתם הנעלה, ע"ד[7] הסדור המידי של הענין הק'[8] הנ"ל[9] בשלמותו, והנני חותם בברכת ד' מציון וירושלים.

בכבוד ויקר

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"ה - השנה תרפ"ה (1924/1925)
3. מע"כ - מעלת כבודם
4. כ' - כבוד
5. ע"ד - על דבר
6. הק' - הקטן
7. הנ"ל - הנזכר לעיל